

DOI: <https://doi.org/10.32353/khrife.1.2019.09>
УДК: 343.98

Е. Б. Сімакова-Єфремян,
доктор юридичних наук,
старший науковий співробітник
заступник директора з наукової роботи Харківського НДІСЕ,
м. Харків, Україна,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8246-7688>
e-mail: simakova@hniise.gov.ua

ПРО НЕОБХІДНІСТЬ УДОСКОНАЛЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА ЩОДО ЗДІЙСНЕННЯ СУДОВО-ЕКСПЕРТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Досліджено питання реформування судово-експертної діяльності та необхідності вдосконалення законодавства України про судово-експертну діяльність. Незважаючи на те, що в останні роки норми законів України активно піддаються досить суттєвим змінам, залишаються не вирішеними окремі питання нормативно-правового регулювання експертного забезпечення правосуддя в державі. Аналіз спеціальної літератури та відповідних норм законодавства підтверджує актуальність даного питання. На підставі дослідження норм базового та процесуального законодавства про судову експертизу запропоновано пропозиції з удосконалення останнього.

Ключові слова: *судова експертиза, судово-експертна діяльність, удосконалення законодавства України; призначення судової експертизи, висновок експерта.*

Постановка наукової проблеми. Судова експертиза, особливо в останні роки, відіграє настільки важливу роль у судочинстві, що питома вага кримінальних проваджень та справ у інших видах судочинства не могла би ефективно розслідуватися та розглядатися судом без використання її результатів. Серед основоположних питань реформування судово-експертної діяльності на сьогодні постають такі:

1. Удосконалення нормативного регулювання питань призначення та проведення судових експертиз, правового статусу судового експерта на основі створення належного правового становища й нормативно-правового забезпечення організації діяльності системи державних судово-експертних установ, а також судових експертів, які не працюють у цих установах; підвищення ролі законних способів мотивації судових експертів; протидія корупційним проявам у сфері судової експертизи.

2. Розвиток міжнародного співробітництва у сфері судово-експертної діяльності з метою зміцнення становища української судової експертизи у світі, розширення бази знань експертів, розробка нових технологічних комплексів, у тому числі шляхом якнайшвидшої адаптації сучасних зарубіжних методик до практичної сфери, впровадження сучасних українських методик у практичну діяльність експертних лабораторій світу.

3. Реорганізація судово-експертних установ на базі удосконаленого законодавства та їх акредитації відповідно до міжнародних стандартів.

Указані заходи необхідно здійснити з метою створення умов для скорочення строків виконання експертиз, підняття їх наукового рівня шляхом впровадження новітніх технологій та обладнання, підвищення ефективності роботи судових органів і поліпшення якості судових актів у частині, що залежить від своєчасного та якісного проведення судових експертиз.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання реформування законодавства України щодо призначення та проведення судових експертиз перебувають у полі зору багатьох науковців, у тому числі й автора даної роботи¹. При цьому дослідники піддають аналізу ті

¹ Див., напр.: *Сімакова-Єфремян Е. Б.* До питання удосконалення деяких положень нормативно-правових актів щодо експертного забезпечення правосуддя України. *Актуальні питання судової експертизи та криміналістики* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. 90-річчю створення ХНДІСЕ ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса (Харків, 7–8 листоп. 2013 р.). Харків, 2013. С. 36–38; *Лозовий А. І., Сімакова-Єфремян Е. Б.* Актуальні питання реформування законодавства у сфері судово-експертної діяльності в Україні. *Теорія та практика судової експертизи і криміналістики*. Харків, 2014. Вип. 14. С. 157–166; *Лозовий А. І., Сімакова-Єфремян Е. Б.* Шляхи вирішення проблем науково-методичного забезпечення експертної діяльності в Україні. *Теорія та практика судової експертизи і криміналістики*. Харків, 2015. Вип. 15. С. 149–156; *Сімакова-Єфремян Е. Б.* До питання про призначення та проведення судової експертизи у кримінальному процесі України. *Сучасні напрями розвитку судової експертизи та криміналістики*: тези доп. наук.-практ. конф., присвяч. пам'яті Засл. проф. М. С. Бокаріуса (м. Харків, 20 грудня 2016 р.). Харків, 2016. С. 254–256; *Сімакова-Єфремян Е. Б.* Проблеми нормативного регулювання судово-експертної діяльності в новому законодавстві України. *Криміналістика та судова експертологія: наука, навчання, практика*: 14 міжнародний конгрес (Одеса, 13–14 вересня 2018 р.). Одеса : НУ «ОЮА», 2018. Том 2. С. 411–426; *Сімакова-Єфремян Е. Б.* Деякі проблемні питання застосування нових норм з питань призначення та проведення судової експертизи. *Вісник Одеського науково-дослідного інституту судових експертиз*: науково-практичне електронне видання. Вип. 3. Одеса : ОНДІСЕ, 2018. С. 114–120; *Сімакова-Єфремян Е. Б.* Зміни до підзаконних нормативних актів про судову експертизу та їх співвідношення із законами. *Актуальні питання судової експертизи та криміналістики*: зб. матеріалів міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. 105-річчю з дня народження Заслуженого професора М. С. Бокаріуса (Харків, 18–19 квітня 2019 р.). Харків : ХНДІСЕ, 2019. С. 43–45; *Ріпенко А.* Судова експертиза: які зміни чекаємо наприкінці року? URL : <http://blog.liga.net/user/aripenko/article/28826.aspx> (дата звернення 12.06.2019); *Беззуб І.* Реформа процесуального законодавства в Україні: оцінки експертів URL : <http://Nbuviap.gov.ua/index.php?option=comcontent&view=article&id=3009:reforma-protseusualnogozakonodavstva-v-ukrajini-otsinki-ekspertiv&catid=8&Itemid=350> <http://blog.liga.net/user/aripenko/article/28826.aspx> (дата звернення 06.06.2019); *Куріло В. І., Самохін А. В.* Правове регулювання експертної діяльності в Україні: проблеми та шляхи розвитку. *Вісник Маріупольського державного університету*

прогалини у законодавстві України, які необхідно усунути. Проте, незважаючи на досить широкий спектр досліджень із даної проблематики, окремі питання й досі залишаються недостатньо опрацьованими. Слід зазначити, що серед науковців і практиків не існує єдиної позиції щодо термінологічного апарату судової експертизи, зокрема, визначення поняття судової експертизи, норм щодо первинної, додаткової, повторної, комісійної та комплексної судових експертиз; підстав для проведення судової експертизи, гарантій діяльності судового експерта тощо.

Мета статті. На підставі аналізу норм законодавства України надати пропозиції з його удосконалення в аспекті здійснення судово-експертної діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження. З огляду на поставлену мету, розглянемо норми чинного законодавства, виокремивши ті позиції законодавця, що яких під час правозастосовної практики виникають певні труднощі. У цьому аспекті Законом України від 03.10.2017 р. № 2147а «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів»¹ внесені певні зміни до Закону України «Про судову експертизу» (далі — Закон)², питома вага з яких потребує удосконалення. Зокрема, зараз чинною є така редакція статті 1 Закону:

«Стаття 1. Поняття судової експертизи

Судова експертиза — це дослідження на основі спеціальних знань у галузі науки, техніки, мистецтва, ремесла тощо об'єктів, явищ і процесів з метою надання висновку з питань, що є або будуть предметом судового розгляду»³.

На нашу думку, чинна редакція є неприйнятною, оскільки у запропонованому вигляді визначення втратило безпосереднього суб'єкта дослідження (судового експерта). Слід також акцентувати увагу на тому,

серія: Право, 2013. Вип. 6. С. 66–72; Стародубов І. В, Поліщук І. Ю. Прийняття нового Кримінального процесуального кодексу України: основні зміни та нововведення, що стосуються судової експертизи. *Ароцкерівські читання* : зб. матер. засід., присв. 85-річчю від дня народження видатного вченого криміналіста Л. Ю. Ароцкера (Суми, 1–2 лист. 2012 р.). МЮУ, ХНДІСЕ. Харків : ХНДІСЕ, 2012. С. 32–34 тощо.

¹ Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів : Закон України від 03.10.2017 р. № 2147–VIII. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*. 2017, № 48. Ст. 436.

² Про судову експертизу : Закон України від 25.02.1994 р. № 4038–XII. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 1994. № 28. Ст. 232 (із змінами та доповненнями).

³ Стаття 1 із змінами, внесеними згідно з Законами від 09.09.2004 № 1992–IV, від 13.04.2012 № 4652–VI; текст статті 1 в редакції Закону від 03.10.2017 № 2147–VIII.

що словосполучення: «що є або будуть предметом судового розгляду» потребує уточнення, оскільки проведені судовим експертом дослідження на стадії досудового розслідування, ініційовані, наприклад, стороною захисту, а також висновок експерта, виконаний на замовлення учасника справи (цивільної, господарської, адміністративної), можуть і не стати предметом судового розгляду. Врешті-решт, з метою удосконалення законодавства, що регулює судово-експертну діяльність, та забезпечення однозначного застосування понятійного апарату у цій галузі неодноразово вносилися пропозиції змінити найменування статті та ввести в неї основні терміни, що використовуються у Законі України «Про судову експертизу», в Кримінальному процесуальному кодексі, Цивільному процесуальному кодексі, Господарському процесуальному кодексі, Кодексі адміністративного судочинства¹.

З огляду на наведене, пропонуємо викласти статтю 1 Закону України «Про судову експертизу» у такій редакції:²

«Стаття 1. Поняття судової експертизи та інші основні терміни, що використовуються в цьому Законі

1. У цьому Законі використовуються такі основні поняття:

судова експертиза — дослідження судовим експертом на підставі спеціальних знань у галузі науки, техніки, мистецтва, ремесла тощо матеріальних (матеріалізованих) об'єктів з метою встановлення фактичних даних (фактів) та обставин певних явищ та процесів, що мають значення для кримінального провадження, вирішення цивільної, господарської, адміністративної справи, справи про адміністративне правопорушення або виконання рішень суду;

експертне дослідження — процес пізнавальної діяльності судового експерта;

зразки для експертного дослідження — вилучені в установленому законом порядку об'єкти матеріального світу (їх фрагменти, частки, відбитки тощо), що відображають властивості живої людини, трупа, тварини, рослини, речовини, предмета, документа тощо, необхідні для проведення експертного дослідження та надання висновку експерта;

кваліфікація судового експерта — обсяг знань та навичок, необхідний для проведення судової експертизи за відповідною

¹ Див., напр.: *Сімакова-Єфремян Е. Б.* Проблеми судово-експертної діяльності. *Вісник ОНДІСЕ*: науково-практичне електронне видання. Вип.1. Одеса, 2017. С. 63–69; *Сімакова-Єфремян Е. Б.* До питання про нормативно-правове регулювання судово-експертної діяльності в умовах судової реформи в Україні. *З нагоди 100-річчя від дня народження професора М. В. Салтєвського*: зб. матеріалів круглого столу, м. Харків, 30 жовт. 2017. Харків: Право, 2017. С. 68–70 та ін.

² Подібна редакція наведеної норми подавалася нами до проекту Закону України «Про судово-експертну діяльність в Україні» та оприлюднювалася під час громадського обговорення проекту. Див.: «Про судово-експертну діяльність в Україні». URL: old.minjust.gov.ua/43603 (дата звернення 16.06.2019).

експертною спеціальністю, що встановлюється шляхом атестації судового експерта в порядку, визначеному цим Законом;

методика проведення судових експертиз — результат наукової роботи, що містить систему методів, які застосовуються в процесі послідовних дій експерта з метою виконання певного експертного завдання;

об'єкти експертного дослідження — матеріальні та матеріалізовані носії інформації, що досліджуються судовим експертом шляхом використання спеціальних знань у межах предмета експертного дослідження: речові докази, похідні речових доказів, зразки, документи, тіло й стан психіки людини, трупи (їхні частки), тварини (їхні частки), рослини (їхні частки), будівлі, споруди, ділянки місцевості тощо, а також відомості, що зафіксовані в матеріалах справи та інших носіях інформації;

предмет судової експертизи — встановлювані на підставі спеціальних знань судового експерта фактичні дані та обставини справи, що мають значення для кримінального провадження, вирішення цивільної, господарської, адміністративної справи, справи про адміністративне правопорушення або виконання рішень суду;

спеціальні знання — професійні знання та вміння фахівця у відповідній галузі науки, техніки, мистецтва, ремесла тощо (крім знань у галузі права), набуті ним у процесі навчання та практичної діяльності за відповідною спеціальністю (фахом);

судово-експертна діяльність — вид діяльності, пов'язаної з організацією та проведенням судових експертиз та інших експертних досліджень з метою забезпечення правосуддя незалежною, кваліфікованою та об'єктивною експертизою, орієнтованою на максимальне використання досягнень науки і техніки;

спеціальність судового експерта — окремий напрямок спеціальних знань, що визначає компетенцію судового експерта з проведення певного виду експертного дослідження, за яким присвоюється кваліфікація судового експерта.

2. Інші терміни, що їх вжито у цьому Законі, визначаються спеціальними нормами у цьому Законі та інших законах України».

Наступна пропозиція стосується статті 7 Закону. На сьогодні чинною є така її редакція:

«Стаття 7. Суб'єкти судово-експертної діяльності

Судово-експертну діяльність здійснюють державні спеціалізовані установи, а також судові експерти, які не є працівниками зазначених установ, та інші фахівці (експерти) з відповідних галузей знань у порядку та на умовах, визначених цим Законом¹.

До державних спеціалізованих установ належать:

¹ Частина перша статті 7 в редакції Законів від 03.10.2017 № 2147–VIII, № 187–IX від 04.10.2019.

науково-дослідні установи судових експертиз Міністерства юстиції України;

науково-дослідні установи судових експертиз, судово-медичні та судово-психіатричні установи Міністерства охорони здоров'я України;

експертні служби Міністерства внутрішніх справ України, Міністерства оборони України, Служби безпеки України та Державної прикордонної служби України.

Виключно державними спеціалізованими установами здійснюється судово-експертна діяльність, пов'язана з проведенням криміналістичних, судово-медичних і судово-психіатричних експертиз»¹.

Чинна редакція частини першої статті 7 потребує змін у декількох аспектах:

— щодо наявної в ній норми, яка встановлює здійснення судово-експертної діяльності державними спеціалізованими установами, адже висновок експерта складається не установою, а судовим експертом цієї установи. У той же час, як позитивний момент, слід відмітити вже внесені зміни щодо ліквідації встановленої раніше норми, яка закріплювала монополію державних спеціалізованих установ на проведення експертиз у кримінальному провадженні;

— необхідності виключення із переліку суб'єктів судово-експертної діяльності експертних служб Міністерства оборони України, позаяк такі відсутні;

— необхідності виключення із переліку суб'єктів судово-експертної діяльності експертної служби Державної прикордонної служби України, адже остання належить до сфери управління Міністерства внутрішніх справ України, про що зазначено у цій же статті Закону;

— у редакційному плані щодо «інших фахівців», бо не зрозуміло, що це за фахівці.

Крім того, частина третя статті щодо здійснення виключно державними спеціалізованими установами судово-експертної діяльності, пов'язаної з проведенням криміналістичних, судово-медичних і судово-психіатричних експертиз, носить гострий дискусійний характер, оскільки полишає права на їх проведення тими експертами, що не є працівниками державних спеціалізованих установ. Адже в інших видах судочинства експертиза може бути виконана на замовлення безпосередньо сторони у справі (цивільній, господарській, адміністративній) і має рівний процесуальний статус з експертизою, виконаною за ухвалою суду. Крім того, в кримінальному провадженні часто виникає необхідність у залученні до проведення експертизи фахівців у галузях спеціальних знань, яких немає в державній експертній установі. У зв'язку з цим виникає проблема залучення такого фахівця в кримінальне провадження, оскільки, як ми вже вказували, відповідно до чинного Закону України

¹ Частину четверту статті 7 виключено на підставі Закону від 03.10.2017 № 2147–VIII.

«Про судову експертизу», судово-експертну діяльність в кримінальному провадженні здійснюють тільки державні спеціалізовані установи.

У зв'язку із наведеним, пропонуємо викласти статтю 7 Закону в такій редакції:

«Стаття 7. Суб'єкти судово-експертної діяльності

Судово-експертну діяльність здійснюють судові експерти державних спеціалізованих установ, а також судові експерти, які не є працівниками зазначених установ, та інші залучені як судові експерти фахівці з відповідних галузей знань у порядку та на умовах, визначених цим Законом.

До державних спеціалізованих установ належать:

науково-дослідні установи судових експертиз Міністерства юстиції України;

науково-дослідні установи судових експертиз, судово-медичні та судово-психіатричні установи Міністерства охорони здоров'я України;

експертні служби Міністерства внутрішніх справ України, Служби безпеки України.

Виключно державними спеціалізованими установами здійснюється судово-експертна діяльність, пов'язана з дослідженням об'єктів, обіг яких заборонено та контролюється державою».

Ще одна норма Закону, на нашу думку, потребує доповнення. Так, чинною є стаття 8 Закону, відповідно до частини четвертої якої «...Міністерство юстиції України забезпечує видання міжвідомчого науково-методичного збірника «Криміналістика та судова експертиза»¹.

Зауважимо, що окрім збірника, вказаного у чинній редакції частини четвертої статті 8 Закону, вже майже 20-й рік поспіль виходить у світ фахове видання — збірник наукових праць «Теорія та практика судової експертизи та криміналістики», що є потужною платформою для оприлюднення передової наукової думки у сфері судової експертизи як учених та практиків України, так і зарубіжних учених у цій царині. Збірник видається як державною, так і паралельними випусками — англійською мовами. Тому є необхідність внесення доповнень до четвертої частини статті 8 Закону з урахуванням цього факту. Наша пропозиція щодо редакції частини четвертої статті 8:

«...Міністерство юстиції України забезпечує видання міжвідомчого науково-методичного збірника «Криміналістика та судова експертиза» та збірника наукових праць «Теорія та практика судової експертизи та криміналістики».

Наступна пропозиція стосується норми частини другої статті 9 Закону, згідно з якою атестовані відповідно до цього Закону судові експерти включаються до державного Реєстру атестованих судових експертів, ведення якого покладається на Міністерство юстиції України. Особа або орган, які призначають або замовляють судову експертизу, можуть доручити її проведення тим судовим експертам, яких внесено до

¹ Назва статті 8 в редакції Закону від 09.09.2004 № 1992-IV .

державного Реєстру атестованих судових експертів, або іншим фахівцям з відповідних галузей знань, якщо інше не встановлено законом¹.

Указана редакція частини другої статті 9 потребує уточнення, оскільки містить не передбачену законодавством термінологію, наприклад, «замовляють судову експертизу» (у чинному законодавстві використовується такі терміни, як «призначення судової експертизи», «залучення експерта»). З урахуванням зауважень до статті 7 Закону, необхідно уточнити дану норму щодо залучених «інших» фахівців.

Наші пропозиції щодо редакції частини другої статті 9: «... Особа або орган, які призначають судову експертизу або залучають судового експерта, можуть доручити її проведення тим судовим експертам, яких внесено до державного Реєстру атестованих судових експертів, або іншим, залученим як судові експерти фахівцям з відповідних галузей знань, у порядку, передбаченому чинним законодавством».

Чинною є стаття 15 Закону «Фінансування судово-експертної діяльності», частиною другою якої передбачена така норма: «Проведення судових експертиз державними спеціалізованими установами у кримінальних провадженнях за дорученням слідчого, прокурора, суду та у справах про адміністративні правопорушення здійснюється за рахунок коштів, які цільовим призначенням виділяються цим експертним установам з Державного бюджету України»².

Наголосимо, що відповідно до вимог статті 122 Кримінального процесуального кодексу України (КПК): «... проведення експертизи за дорученням слідчого судді ... здійснюється за рахунок коштів, які цільовим призначенням виділяються цим установам з Державного бюджету України». Саме тому норма частини другої статті 15 Закону суперечить вимогам статті 122 КПК. Враховуючи ту обставину, що відповідно до статті 1 КПК порядок кримінального провадження на території України визначається лише (підкреслено нами — *авт.*) кримінальним процесуальним законодавством України, вказана норма Закону України «Про судову експертизу» потребує приведення її у відповідність до вимог КПК: треба включити слідчого суддю до переліку суб'єктів призначення судової експертизи за рахунок Держбюджету.

Наші пропозиції до частини другої статті 15 Закону: частину другу статті 15 доповнити після слів «...слідчого, прокурора, ...» словами «слідчого судді» та викласти її в такій редакції:

«...Проведення судових експертиз державними спеціалізованими установами у кримінальних провадженнях за дорученням слідчого, прокурора, слідчого судді, суду та у справах про адміністративні правопорушення здійснюється за рахунок коштів, які цільовим призначенням виділяються цим експертним установам з Державного бюджету України».

¹ Частина друга статті 9 в редакції Закону від 03.10.2017 № 2147–VIII.

² Частина друга статті 15 в редакції Закону від 13.04.2012 № 4652–VI.

Крім того, потребує вдосконалення й частина четверта статті 15 Закону, яка зараз викладена в такій редакції: «Проведення судових експертиз, обстежень і досліджень у кримінальному провадженні державними спеціалізованими установами, судово-медичними та судово-психіатричними установами на замовлення підозрюваного, обвинуваченого, засудженого, виправданого, їх захисників, законного представника, потерпілого, його представника здійснюється за рахунок замовника»¹.

Оскільки чинним КПК не передбачено проведення судових експертиз на замовлення (самостійно) потерпілим, його представником, то вказана чинна норма не відповідає вимогам КПК. Як вже згадувалося, відповідно до статті 1 КПК порядок кримінального провадження на території України визначається лише кримінальним процесуальним законодавством України. Виходячи з цього, необхідно внести зміни до КПК, передбачивши у статтях 242 та 243 КПК проведення судових експертиз, обстежень і досліджень у кримінальному провадженні державними спеціалізованими установами, судово-медичними та судово-психіатричними установами на замовлення потерпілого, його представника за рахунок замовника.

Україні гостро стоїть і питання щодо реалізації чинної норми частини другої статті 18 Закону, відповідно до якої «...Працівникам державних спеціалізованих установ (невійськовослужбовцям і тим, які не мають звань рядового і начальницького складу), які мають кваліфікацію судового експерта, посадові оклади встановлюються у розмірі не менше 10 розмірів прожиткового мінімуму, встановленого для працездатних осіб на 1 січня календарного року...»

На жаль, бюджетним законодавством України на 2018, 2019 роки дія вказаної норми зупиняється. Доводиться констатувати той факт, що сьогодні посадовий оклад судового експерта складає 6123 гривні. На деяких підприємствах оплата праці прибиральниці є в рази вищою. Науковцям найвищого рівня, що мають кваліфікацію судового експерта, науковий ступінь доктора наук та вчене звання професора, встановлено оклад близько восьми тисяч гривень. При цьому не враховуються ті ризики, які мають місце в роботі судових експертів: важкі умови праці, корупційні ризики, унікальність їх роботи, величезна відповідальність тощо. Так, на багатомільйонне населення України судових експертів Міністерства юстиції України налічується трохи більше однієї тисячі осіб! Це на всю країну! Через невідповідну оплату праці унікальні фахівці шукають більш достойної заробітної платні та звільняються з установ судових експертиз, що є гальмом для належного рівня експертного забезпечення правосуддя в Україні, викликає безпрецедентне експертне навантаження та накопичення невиконаних експертиз. У деяких підрозділах у судового експерта одночасно

¹ Статтю 15 доповнено новою частиною згідно із Законом від 13.04.2012 № 4652–VI.

знаходяться у провадженні десятки, а то й сотні експертних проваджень, а строки їх виконання перевищують всі допустимі норми. Реалізація частини другої статті 18 Закону України «Про судову експертизу» внесла б позитивний ефект, бо робота судового експерта отримала би статус престижної та такої, на яку прагнули б потрапити найкращі фахівці, у тому числі й талановита молодь, еліта досвідчених науковців.

Це далеко не повний перелік проблемних питань щодо необхідності удосконалення чинного законодавства України, але, враховуючи рамки статті, вони можуть стати предметом наступної публікації.

Висновки. Підсумовуючи, слід зазначити таке. Удосконалення нормативного регулювання питань призначення та проведення судових експертиз і правового статусу судового експерта на основі створення належного правового становища й нормативно-правового забезпечення організації діяльності системи державних судово-експертних установ, а також судових експертів, які не працюють у цих установах; підвищення ролі законних способів мотивації судових експертів; протидія корупційним проявам у сфері судової експертизи тощо є одним із найважливіших завдань експертного забезпечення правосуддя в державі. Реалізація запропонованих заходів стане потужним важелем впливу на процеси удосконалення судово-експертної діяльності.

References

- Bezzub, I. (2019). *Reforma protsesualnoho zakonodavstva v Ukraini: otsinky ekspertiv*. URL: <http://nbuvipar.gov.ua/index.php?option=comcontent&view=article&id=3009:reforma-protsesualnogozakonodavstva-v-ukrajini-otsinki-ekspertiv&catid=8&Itemid=350> [in Ukrainian].
- Kurilo, V. I., Samokhin, A. V. (2013). *Pravove rehuliuвання ekspertnoi diialnosti v Ukraini: problemy ta shliakhy rozvytku. Visnyk mariupolskoho derzhavnoho universytetu serii. Pravo*, Vyp. 6. 66–72 [in Ukrainian].
- Lozovyi, A. I., Simakova-Yefremian, E. B. (2014). Aktualni pytannia reformuvannia zakonodavstva u sferi sudovo-ekspertnoi diialnosti v Ukraini. *Teoriia ta praktyka sudovoi ekspertyzy i kryminalistyky*. Kharkiv, Vyp. 14. 157–166 [in Ukrainian].
- Lozovyi, A. I., Simakova-Yefremian, E. B. (2015). Shliakhy vyvishennia problem Naukovo-metodychnoho zabezpechennia ekspertnoi diialnosti v Ukraini. *Teoriia ta praktyka sudovoi ekspertyzy i kryminalistyky*. Kharkiv, Vyp. 15. 149–156 [in Ukrainian].
- Pro sudovu ekspertyzu: Zakon Ukrainy vid 25.02.1994 r. № 4038–KhII. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. 1994. № 28. St. 232 (iz zminamy ta dopovnenniamy) [in Ukrainian].
- Pro vnesennia zmin do Hospodarskoho protsesualnoho kodeksu Ukrainy, Tsyvilnoho protsesualnoho kodeksu Ukrainy, Kodeksu administratyvnoho sudochynstva Ukrainy ta inshykh zakonodavchykh aktiv: Zakon Ukrainy vid 03.10.2017 № 2147–VIII. *Vidomosti Verkhovnoi Rady*. 2017, № 48. St. 436 (iz zminamy ta dopovnenniamy) [in Ukrainian].
- Ripenko, A. (2019). *Sudova ekspertyza: yaki zminy chekaiemo Naprykintsy roku?* URL: <http://blog.liga.net/user/aripenko/article/28826.aspx> [in Ukrainian].

- Simakova-Yefremian, E. B. (2018). Deiaki problemni pytannia zastosuvannia novykh norm z pytan pryznachennia ta provedennia sudovoi ekspertyzy. *Visnyk Odeskoho Naukovo-doslidnogo instytutu sudovykh ekspertyz*: Naukovo-praktychne elektronne vydannia. Vyp. 3. Odesa: ONDISE, 114–120 [in Ukrainian].
- Simakova-Yefremian, E. B. (2016). Do pytannia pro pryznachennia ta provedennia sudovoi ekspertyzy u kryminalnomu protsesi Ukrainy. *Suchasni Napriamy rozvytku sudovoi ekspertyzy ta kryminalistyky*: tezy dop. nauk.-prakt. konf., prysviach. pamiaty Zasl. prof. M. S. Bokariusa (Kharkiv, 20 hrudnia 2016 r.). Kharkiv. 254–256 [in Ukrainian].
- Simakova-Yefremian, E. B. (2013). Do pytannia udoskonalennia deiakykh polozhen Normatyvno-pravovykh aktiv shchodo ekspertnogo zabezpechennia pravosuddia Ukrainy. *Aktualni pytannia sudovoi ekspertyzy ta kryminalistyky*: materialy mizhnar. nauk.-prakt. konf., prysviach. 90-richchiu stvorennia KhNDISE im. Zasl. prof. M. S. Bokariusa (Kharkiv, 7–8 lystop. 2013 r.). Kharkiv. 36–38 [in Ukrainian].
- Simakova-Yefremian, E. B. (2018). Problemy Normatyvnoho rehuliuвання sudovoi ekspertnoi diialnosti v Novomu zakonodavstvi Ukrainy. *Kryminalistyka ta sudova ekspertolohiia: Nauka, Navchannia, praktyka*: 14 mizhnarodnyi konhres (Odesa, 13–14 veresnia 2018 r.). Odessa : NU «OlUA», Tom 2. 411–426 [in Ukrainian].
- Simakova-Yefremian, E. B. (2019). Zminy do pidzakonnnykh Normatyvnykh aktiv pro sudovu ekspertyzu ta yikh spivvidnoshennia iz zakonamy. *Aktualni pytannia sudovoi ekspertyzy ta kryminalistyky*: zb. materialiv mizhnar. nauk.-prakt. konf., prysviach. 105-richchiu z dnia Narodzhennia Zasluženoho profesora M. S. Bokariusa (Kharkiv, 18–19 kvitnia 2019 r.). Kharkiv: KhNDISE. 43–45 [in Ukrainian].
- Starodubov, I. V., Polishchuk, I. Iu. (2012). Pryiniattia novoho Kryminalnogo protsesualnogo kodeksu Ukrainy: osnovni zminy ta novovvedennia, shcho stosiutsia sudovoi ekspertyzy. *Arotskerivski chytannia*: zb. mater. zasid., prysv. 85-richchiu vid dnia narodzhennia vydatnogo vchenoho kryminalista L.Iu. Arotskera (Sumy, 1–2 lyst. 2012 r.). MİU, KhNDISE. Kharkiv: KhNDISE. 32–34 [in Ukrainian].

Э. Б. Симакова-Ефремян

**О НЕОБХОДИМОСТИ УСОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ
ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВА ПО ОСУЩЕСТВЛЕНИЮ СУДЕБНО-
ЭКСПЕРТНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В УКРАИНЕ**

Исследован вопрос о реформировании экспертного обеспечения правосудия и необходимости совершенствования законодательства Украины о судебно-экспертной деятельности. Несмотря на то обстоятельство, что за последние годы нормы законов Украины активно подвергаются довольно существенным изменениям, остаются нерешенными отдельные вопросы нормативно-правового регулирования экспертного обеспечения правосудия в государстве. Анализ специальной литературы и соответствующих норм законодательства подтверждает актуальность данного вопроса. На основании изучения норм базового и процессуального законодательства о судебной экспертизе сформулированы предложения по его усовершенствованию. Так, с целью усовершенствования законодательства, регулирующего судебно-экспертную деятельность, и однозначного применения понятийного аппарата в этой области предложено изменить наименование статьи 1 Закона Украины «О

судебной экспертизе» и ввести в нее основные термины, используемые в этом Законе, в Уголовном процессуальном кодексе, Гражданском процессуальном кодексе, Хозяйственном процессуальном кодексе, Кодексе административного судопроизводства Украины. Совершенствование нормативного регулирования вопросов назначения и проведения судебных экспертиз и правового статуса судебного эксперта на основе создания надлежащего правового положения и нормативно-правового обеспечения организации деятельности системы государственных судебно-экспертных учреждений, а также судебных экспертов, которые не работают в этих учреждениях; повышение роли законных способов мотивации судебных экспертов; противодействие коррупционным проявлениям у сфере судебной экспертизы является одной из важнейших задач экспертного обеспечения правосудия в государстве. Реализация предложенных мероприятий станет мощным рычагом влияния на процессы совершенствования судебно-экспертной деятельности.

Ключевые слова: судебная экспертиза, судебно-экспертная деятельность, совершенствование законодательства Украины; назначение судебной экспертизы, заключение эксперта.

E. Simakova-Yefremian

ON THE NEED FOR IMPROVEMENT OF LEGISLATION REGARDING IMPLEMENTATION OF FORENSIC SCIENCE ACTIVITIES IN UKRAINE

The issue of reforming forensic expert support for justice and the need to improve the legislation of Ukraine regarding forensic science activity were investigated. Despite the fact that in recent years, the norms of the laws of Ukraine have been actively subjected to quite significant changes, some issues remain to be resolved on the legal regulation of forensic expert support for justice in the state. The analysis of the specialized literature and relevant legislation confirms the relevance of this issue. On the basis of studying the norms of the basic and procedural legislation regarding forensic science, proposals for its improvement are presented. So, in order to improve the legislation governing forensic science and the unambiguous application of the conceptual apparatus in this field, it is proposed to change the title of Article 1 of the Law of Ukraine On Judicial Examination and introduce the basic terms used in this Law in the the Criminal Procedural Code of Ukraine, Civil Procedural Code of Ukraine, Code of Administrative Proceedings of Ukraine. Improving the regulatory framework for the appointment and performing forensic examinations, as well as the legal status of a forensic expert on the basis of creating the proper legal status and legal support for organizing activities of the system of state forensic expert institutions, as well as forensic experts who do not work in these institutions; increasing the role of legitimate ways to motivate forensic experts; combating corruption in the field of forensics is one of the most important tasks of forensic expert support in the state. The implementation of the proposed measures will be a powerful lever of influence on the processes of improving forensic activities.

Keywords: forensic science, forensic science activity, improvement of the legislation of Ukraine; appointment of forensic examination, forensic expert conclusion.

Надійшла до редколегії 12.06.2019